

Mosbloempje, een soort van campings en parkeerterreinen

Jelle van Dijk

Het Mosbloempje (*Crassula tillaea*) behoort tot de kleinste plantjes van onze flora. Maar omdat ze vaak met honderden of zelfs duizenden bij elkaar groeien, vallen ze gemakkelijk op. Daarbij komt dat de plantjes onder invloed van het zonlicht een opvallende rode kleur te zien geven, waardoor de groeiplaatsen snel in het oog springen. Dat is wel iets anders dan bij andere dwergen van de Nederlandse flora zoals Dwergbloem, Draadgentiaan of Kleine ereprijs. Het mosbloempje behoort tot de vetplantenfamilie en heeft enige gelijkenis met de plantjes van Muurpeper, vooral in het vroege voorjaar, als de rode kleur nog nauwelijks te zien is en de Muurpeper nog niet bloeit.

Tot voor kort stond het Mosbloempje als zeer zeldzaam bekend. Voor 1990 was het aantal vindplaatsen op de vingers van één hand te tellen. De soort werd toen aangetroffen op enkele paden en begraafplaatsen. In de jaren negentig treedt een verdubbeling van het aantal vindplaatsen op, mede dankzij vondsten langs duinpaden bij Oostvoorne en Bergen (NH). Van een echte opmars is pas sinds het jaar 2000 sprake als deze soort massaal wordt aangetroffen op camping Loodmansduin op Texel (van der Ham & Vreeken 2009). Binnen enkele jaren verschijnt het Mosbloempje hierna op allerlei plaatsen in de Texelse duinen waar fietsers komen. Sinds 2008 duikt dit plantje ook op in de voegen van het plaveisel in Den Burg en andere dorpen op Texel. Ondertussen bleek het Mosbloempje ook te groeien op Vlieland, Terschelling en Schiermonnikoog. Verder noemen Van der Ham & Vreeken nieuwe groeiplaatsen bij de Brouwersdam en bij Wimmenum tussen Egmond en Castricum.

Dat de ontdekking van iets bijzonders nogal eens door toevalligheden wordt bepaald, bewijst ook de eerste vondst van het Mosbloempje in onze regio. Begin februari 2015 loopt Wim Langbroek maar eens camping "de Noordduinen" op. Hij doet daar een geweldige ontdekking! Op de kale caravanstandplaatsen treft hij duizenden plukjes van het superzeldzame Gestekeld blaasjesmos aan. Van deze soort waren tot nu toe slechts drie vondsten in ons land bekend! Via waarneming.nl maakt hij deze vondst bekend, waarna een stoet geïnteresseerde bryologen naar deze camping trekt. Gelukkig geeft de campingbaas steeds toestemming deze bijzondere groeiplaats te bekijken. Zo komt ook Joop Kortselius naar deze camping. Omdat hij niet precies weet waar het blaasjesmos groeit, dwaalt hij wat rond over de diverse veldjes. Daarbij ontdekt hij een groeiplaats van het Mosbloempje!

Toen kort hierna ook op de Katwijkse camping "de Zuidduinen" zowel het blaasjesmos als het Mosbloempje gevonden werden, stelde ik me de vraag: zijn deze campings werkelijk uniek of komen deze soorten op meer campings in de omgeving voor? Het vinden van een antwoord op deze vraag zorgde voor inspectie van heel wat campings, zowel in de eigen regio als daar buiten.

Het Gestekeld blaasjesmos bleek aanwezig te zijn op 13 campings. Op elf campings werd materiaal verzameld, om door microscopisch onderzoek na te gaan of het inderdaad deze soort betrof. In alle gevallen bleek het inderdaad om *Sphaerocarpos michelii* te gaan. Over deze vondsten zal

Camping Sollasi (Noordijkerhout): Klein landvorkje (links), Gestekeld blaasjesmos (midden), Mosbloempje (rechts)

een artikel verschijnen in het blad *Buxbaumiella*, het tijdschrift van de Bryologische en Lichenologische Werkgroep (de mossen en korstmossen liefhebbers). Ook is hierover een uitvoerig bericht op www.natuurbericht.nl te vinden.

Het Mosbloempje bleek óók op veel campings te groeien. In onze omgeving ging het om camping Duinrell, camping Sollasi, camping Ruigenhoek en camping Vogelenzang.

camping Vogelenzang: Mosbloempjes met Vroegeling (rechts)

Buiten de regio vonden we dit plantje op campings bij Renesse (Schouwen), Ouddorp (Goeree), Bakkum, Wimmenum en Egmond aan Zee. Uitstapjes naar Flevoland (met Joop Kortselius) en naar Ermelo (met Coby) maakten duidelijk dat het Mosbloempje ook op drie campings langs de Randmeren en op een camping midden in de bossen bij Speulde groeide.

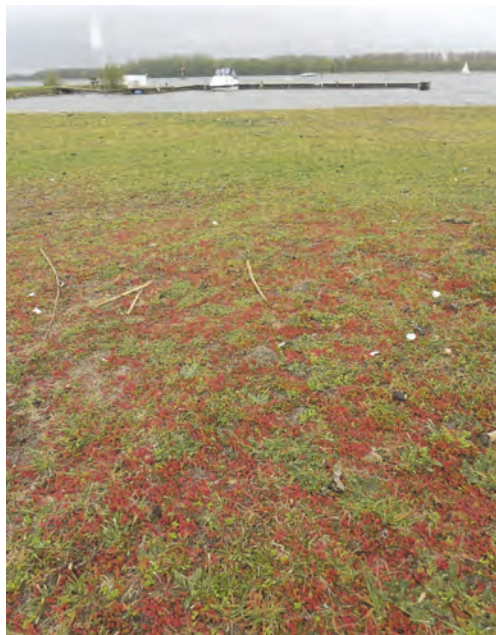
De groeiplaatsen op campings liggen vrijwel steeds op en rond de kale plekken die ontstaan door caravans die weken achtereen op dezelfde plaats staan. Bij een caravan hoort tegenwoordig een flinke voortent. In die voortent wordt een mat gelegd die de bodem geheel voor het daglicht afsluit.

Na afloop van het kampeerseizoen vertoont het campinggazon dan ook een flinke serie 'zwarte gaten'. Op de meeste campings laat men deze plekken met rust en gaat men pas in het volgende voorjaar er iets aan doen. Juist deze kale plekken vormen een ideale groeiplaats voor blaasjesmos en Mosbloempje. Daarbij profiteert het blaasjesmos, vooral van stukken waar de grond verdicht is geraakt, waardoor er een laagje grond is ontstaan dat langere tijd vocht kan vasthouden. Het Mosbloempje is vooral op de meer zandige stukken en langs de randen te vinden.

Op campings waar het gazon zeer goed onderhouden wordt, of waar de caravanplaatsen verhard zijn met steen of grint, zochten we vergeefs naar blaasjesmos en Mosbloempje. Dat was bijvoorbeeld het geval op de stadscamping van Delft, op camping Noordwijkse Duinen in het Langeveld en op de Minicamping in het Langeveld.

Op de schaars begroeide caravanplaatsen treffen we vaak dezelfde soorten planten aan. Je kunt in dit verband zelfs aan een soort plantengemeenschap denken. Behalve het Mosbloempje is vrijwel altijd ook de Kleine leeuwenklauw talrijk aanwezig. Verder zien we vaak Vroegeling, Klein vogelpootje, Zandhoornbloem, Kluwenhoornbloem en Veldereprijs. Op de camping van Nulde groeide Eenjarige hardbloem en Dwergviltkruid. Op twee campings stond veel Klein bronkruid. Eenmaal vonden we een echte zeldzaamheid: Dwerggras op de camping van Bakkum.

Bij de verspreiding van het Mosbloempje (en van het Gestekeld blaasjesmos) spelen auto- en caravanbanden ongetwijfeld een belangrijke rol. In dit verband kunnen ook fietsbanden worden genoemd, gelet op de ervaringen op Texel (van der Ham & Vreeken 2009). In het profiel van de band bereiken de zaden (of sporen in het geval van het blaasjesmos) de volgende camping. Met die banden bereiken deze zaadjes ook parkeerplaatsen. In toenemend aantal worden vondsten op waarneming.nl geplaatst, gedaan op parkeerplaatsen. Vooral parkeerplaatsen met

Massale groei van Mosbloempje op strandcamp Nulde (gem. Putten Gld)

zogenaamde gatenstenen zijn in trek, zoals in Hoek van Holland. De plantjes doen het uitstekend in de gaten en de voegen van de bestrating en vormen een fraai patroon in het plaveisel. In onze regio zagen we het Mosplantje behalve op caravanplaatsen ook langs de oprit naar camping "de Noordduinen" (Joop Kortselius), bij de patatkraam van Ruigenhoek (Theo Westra) en op de oprit van café Hof van Breloft in Noordwijk (Coby van Dijk).

Mosbloempje op de oprit bij café Hof van Breloft (Nieuwe Zeeweg)

Uit de meldingen op waarneming.nl blijkt dat het Mosbloempje dit jaar van steeds meer locaties gemeld wordt. Naast de plaatsen die hiervoor al genoemd zijn, gaat het (tot 10 mei 2015) om: parkeerterrein Dieren, parkeerterrein Hemmen, camping Otterloo, arboretum Wageningen, stadsgebied Nijmegen, Wageningen, Velp, parkeerterrein De Steeg, bij kasteel Slangenburg Doetinchem, parkeerplaats Veenendaal, vliegbasis Soesterberg, straatmilieu Deventer, Ambt Delden, stationsgebied Vlissingen, langs duinpad Westenschouwen, parkeerplaats bij camping Maartensvlotbrug (NH).

Uit de meldingen op waarneming.nl blijkt dat het Mosbloempje dit jaar van steeds meer locaties gemeld wordt. Naast de plaatsen die hiervoor al genoemd zijn, gaat het (tot 10 mei 2015) om: parkeerterrein Dieren, parkeerterrein Hemmen, camping Otterloo, arboretum Wageningen, stadsgebied Nijmegen, Wageningen, Velp, parkeerterrein De Steeg, bij kasteel Slangenburg Doetinchem, parkeerplaats Veenendaal, vliegbasis Soesterberg, straatmilieu Deventer, Ambt Delden, stationsgebied Vlissingen, langs duinpad Westenschouwen, parkeerplaats bij camping Maartensvlotbrug (NH).

Vermoedelijk is de opmars van het Mosbloempje nog lang niet ten einde. Via campings en parkeerplaatsen zal dit plantje tot in alle hoeken van ons land doordringen. En je kunt er rustig van uit gaan dat dit plantje al op veel meer plaatsen aanwezig is. Er moet gewoon iemand langs komen die de moeite neemt die kale plekken eens goed te bekijken. Op 12 van de 15 door ons bekeken grote campings bleek het Mosbloempje te groeien. In de ANWB-campinggids worden ruim 500 grote campings beschreven. Dat kan dus nog heel wat nieuwe vindplaatsen opleveren! Die verwachting geldt natuurlijk ook voor het Gestekeld blaasjesmos.

Als je de komende zomer met tent of caravan een camping bezoekt, kijk dan eens goed om je heen of je die typische rode miniplantjes ziet. Zo ja, maak een foto en geeft de waarneming door! Op campings valt nog heel wat te ontdekken!

Literatuur

Raymond (R.W.J.M.) van der Ham & Bart (B.J.) Vreeken 2009. Mosbloempje (*Crassula tillaea* Lester-Garland) in het Nederlandse kustgebied. *Gorteria* 34 (2009-2010), pp. 53-56.